



**SPUNE CE VREI
ÎN LIMBA
MOLDOVENEASCĂ!**

Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare

▶ Cartă obligă autoritățile să garanteze că putem cere, în limba moldovenească, servicii sau informații, orale sau scrise, în această limbă.

▶ coe.int/minlang

GHID LINGVISTIC
LIMBA MOLDOVENEASCĂ
ÎN UCRAINA

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, tratat al Consiliului Europei, protejează și promovează, printre altele, limba moldovenească în Ucraina. Acest ghid lingvistic vă îndrumă către prevederile Cartei, pe care Ucraina trebuie să le aplice limbii moldovenești.

Cu toate acestea, nici Ucraina, nici Carta, nu vă pot proteja limba singure. Principala responsabilitate vă revine dumneavoastră. Limba moldovenească în Ucraina va supraviețui doar dacă dumneavoastră o folosiți zi de zi – și peste tot. Și hai să fim sinceri: o limbă care este folosită doar în jurul mesei de bucătărie, cu siguranță va muri.

Nu vă încuiați limba în casă: luați Carta în serios și folosiți-vă de multitudinea de oportunități pe care le garantează, în ceea ce privește folosirea limbii moldovenești în viața publică de fiecare zi.

Folosiți-vă limba, nu o lăsați să moară!

OBIECTIVE ȘI PRINCIPII

■ În ceea ce privește limba moldovenească, în zonele în care limba moldovenească este folosită și în funcție de situația limbii moldovenești, Ucraina își întemeiază politica, legislația și practica, printre altele, pe următoarele obiective și principii:

- recunoașterea limbii moldovenești ca o expresie a bogăției culturale
- respectarea ariei geografice a limbii moldovenești, în așa fel încât diviziunile administrative existente sau noi să nu constituie un obstacol pentru promovarea limbii moldovenești
- necesitatea unei acțiuni hotărâte pentru promovarea limbii moldovenești în vederea salvăării ei.

■ Ucraina se angajează să elimine, dacă nu a făcut-o deja, orice **distincție, excludere, restricție sau preferință nejustificată** relativă la folosirea limbii moldovenești și având drept scop descurajarea sau punerea în pericol a menținerii sau dezvoltării acesteia. **Adoptarea de măsuri speciale** în favoarea limbii moldovenești, destinate să promoveze egalitatea între vorbitorii limbii moldovenești și restul populației sau urmărind să țină seama de situațiile ei specifice nu este considerată ca un act de discriminare față de vorbitorii limbilor mai răspândite.

■ Ucraina se angajează să promoveze, prin măsuri corespunzătoare, înțelegerea reciprocă între toate grupurile lingvistice ale țării, îndeosebi acționând în așa fel încât **respectul, înțelegerea și toleranța față de limbile regionale sau minoritare** să figureze printre obiectivele educației și instruirii desfășurate în țară, și să încurajeze mijloacele de comunicare în masă să urmărească același obiectiv.

■ În determinarea politicii față de limba moldovenească, Ucraina se angajează să ia în **considerare necesitățile și dorințele exprimate de grupul ce folosește limba moldovenească**. Ucraina este încurajată să creeze, dacă este necesar, organe cu rol consultativ asupra tuturor chestiunilor legate de limba moldovenească.

ÎNVĂȚĂMÂNT

■ În materie de învățământ, Ucraina se angajează, în ceea ce privește zonele în care este folosită limba moldovenească, în funcție de situația limbii moldovenești și fără a aduce atingere învățării limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului:

- să prevadă desfășurarea **educației preșcolare** sau a unei părți substanțiale a educației preșcolare în limba moldovenească, cel puțin pentru elevii ale căror familii o solicită și al căror număr este considerat suficient
- să prevadă desfășurarea **învățământului primar, învățământului secundar, a învățământului tehnic și vocațional**, în întregime sau a unei părți substanțiale a acestora în limba moldovenească (*limba moldovenească limbă de predare*) sau să prevadă, în cadrul tuturor acestor forme de învățământ, ca predarea limbii moldovenești să facă parte integrantă din programa de învățământ, cel puțin pentru elevii ale căror familii o solicită și al căror număr este considerat suficient
- să încurajeze și/sau să autorizeze crearea învățământului superior în limba moldovenească sau a unor modalități permițând **studierea limbii moldovenești în universitate** sau în alte instituții de învățământ superior

- ▶ să favorizeze și/sau să încurajeze predarea limbii moldovenești în cadrul **educației pentru adulți sau al educației permanente**
- ▶ să ia măsuri pentru asigurarea **predării istoriei și a culturii** pe care limba moldovenească le exprimă
- ▶ să asigure **pregătirea de bază și permanentă** a cadrelor didactice necesare punerii în aplicare a măsurilor luate în domeniul învățământului
- ▶ să creeze unul sau mai multe organe de control însărcinate să urmărească măsurile adoptate și progresele realizate în direcția instituirii sau a dezvoltării predării limbii moldovenești și să realizeze asupra acestor chestiuni rapoarte periodice care vor fi făcute publice.

■ În materie de învățământ și în ceea ce privește **alte zone** decât cele în care este folosită în mod tradițional limba moldovenească, Ucraina se angajează să autorizeze, să încurajeze și să creeze, dacă numărul vorbitorilor limbii moldovenești o justifică, predarea în limba moldovenească sau predarea limbii moldovenești la niveluri de învățământ corespunzătoare (de exemplu preșcolar, primar, secundar, tehnic și vocațional).

JUSTIȚIE

■ Ucraina se angajează, în ceea ce privește circumscripțiile autorităților judiciare în care numărul persoanelor folosind limba moldovenească justifică măsurile specificate mai jos, în funcție de situația limbii moldovenești și cu condiția ca utilizarea posibilităților oferite de prezentul paragraf să nu fie considerată de către judecător ca împiedicând buna administrare a justiției:

- ▶ în cadrul **procedurilor penale** să prevadă ca **cererile și probele**, scrise sau orale, să nu fie considerate ca inadmisibile numai pe motivul că sunt formulate în limba moldovenească, dacă este necesar, prin recurgerea la **interpreți și traduceri** care să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați

- ▶ în cadrul **procedurilor civile și a procedurilor în fața jurisdicțiilor competente în materie administrativă** să permită administrarea de documente și probe în limba moldovenească, dacă este necesar prin recurgerea la **interpreți și traduceri**.

■ Ucraina se angajează să nu conteste **validitatea**, între părți, a **actelor juridice** întocmite în țară numai pe motivul că sunt redactate în **limba moldovenească**.

■ Ucraina se angajează să facă accesibile, în limba moldovenească, **textele legislative naționale cele mai importante** și pe acelea care îi interesează în mod special pe cei ce utilizează limba moldovenească, dacă aceste texte nu sunt deja disponibile în alt fel.

AUTORITĂȚI ADMINISTRATIVE ȘI SERVICII PUBLICE

■ În ceea ce privește **autoritățile locale și regionale** din zonele locuite de un număr de vorbitori de limbă moldovenească în care se justifică măsurile specificate mai jos, Ucraina se angajează să permită și/sau să încurajeze:

- ▶ folosirea limbii moldovenești în cadrul administrației regionale sau locale
- ▶ publicarea de către autoritățile locale și regionale a textelor oficiale și în limba moldovenească
- ▶ folosirea de către autoritățile locale și regionale a limbii moldovenești în **dezbaterile din consiliile lor**, fără a exclude, totuși, folosirea limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului
- ▶ folosirea sau adoptarea, dacă este cazul alături de denumirea în limba (limbile) oficială (oficiale), a formelor tradiționale și corecte ale **toponimiei** în limba moldovenească.

■ În vederea aplicării măsurilor privind utilizarea limbii moldovenești în relația cu autoritățile administrative, Ucraina se angajează să satisfacă, în măsura în care este posibil, cererile **agenților publici care cunosc limba moldovenească**, de a fi repartizați în zona în care limba moldovenească este folosită.

MIJLOACE DE COMUNICARE

■ Ucraina se angajează, pentru vorbitorii limbii moldovenești, în zonele în care limba moldovenească este folosită, în funcție de situația limbii moldovenești, în măsura în care autoritățile publice au, în mod direct sau indirect, competențe, atribuții sau un rol în acest domeniu, cu respectarea principiilor de independență și autonomie a mijloacelor de comunicare:

- ▶ să ia măsuri corespunzătoare pentru ca difuzorii *publici* de radio și televiziune să programeze emisiuni în limba moldovenească
- ▶ să încurajeze și/sau să faciliteze **emiterea de programe de radio *private* în limba moldovenească**, în mod periodic
- ▶ să încurajeze și/sau să faciliteze **difuzarea de programe de televiziune *private* în limba moldovenească**, în mod periodic
- ▶ să încurajeze și/sau să faciliteze realizarea și difuzarea de **producții audio și audiovizuale în limba moldovenească**
- ▶ să încurajeze și/sau să faciliteze crearea și/sau menținerea **cel puțin a unui organ de presă în limba moldovenească**
- ▶ să sprijine **formarea jurnaliștilor** și a personalului pentru mijloacele de comunicare ce utilizează limba moldovenească.

■ Ucraina se angajează să garanteze libertatea de recepție directă a emisiunilor de radio și de televiziune ale țărilor vecine realizate în limba moldovenească și să nu se opună retransmiterii de emisiuni de radio și televiziune din țările vecine, realizate în limba moldovenească. Ucraina se angajează în plus să vegheze ca nici o restricție a libertății de expresie și a liberei circulații a informației în limba moldovenească să nu fie impusă presei scrise. *Exercitarea libertăților menționate mai sus poate fi supusă anumitor restricții prevăzute de lege.*

■ Ucraina se angajează să vegheze ca interesele vorbitorilor de limba moldovenească să fie reprezentate sau luate în considerare în cazul structurilor eventual create, în conformitate cu legea, având ca sarcină garantarea libertății și a pluralității mijloacelor de comunicare.

ACTIVITĂȚI ȘI FACILITĂȚI CULTURALE

■ În ceea ce privește activitățile și facilitățile culturale – în special **biblioteci, videoteci, centre culturale, muzee, arhive, academii, teatre și cinematografe, precum și operele literare și producția cinematografică, folclorul, festivalurile, industria culturală**, incluzând în special utilizarea de noi tehnologii – Ucraina se angajează, în zonele în care limba moldovenească este folosită și în măsura în care autoritățile publice au competențe, puteri sau un rol în acest domeniu:

- ▶ să încurajeze formele de exprimare și inițiativele specifice limbii moldovenești și să favorizeze diferite mijloace de acces la operele produse în limba moldovenească
- ▶ să favorizeze diferitele modalități de acces în alte limbi la operele produse în limba moldovenească, sprijinind și dezvoltând activitățile de traducere, dublare, post-sincronizare și subtitrare
- ▶ să favorizeze accesul în limba moldovenească la operele produse în alte limbi, sprijinind și dezvoltând activitățile de traducere, dublare, post-sincronizare și subtitrare
- ▶ să vegheze ca organismele însărcinate să întreprindă și să susțină diferite forme de activități culturale să integreze într-o măsură adecvată, cunoașterea și **folosirea limbii moldovenești și a culturii** pe care o exprimă în acțiunile a căror inițiativă o au sau pe care le sprijină
- ▶ să încurajeze **participarea directă a reprezentanților limbii moldovenești** la demersurile de organizare a facilităților și de planificare a activităților culturale
- ▶ să încurajeze și/sau să faciliteze crearea **unuia sau mai multor organisme** însărcinate să colecteze, depoziteze și să prezinte sau să publice operele realizate în limba moldovenească.

■ În ceea ce privește **alte zone** decât cele în care limba moldovenească este folosită, în mod tradițional, Ucraina se angajează să autorizeze, să încurajeze și/sau să prevadă, dacă numărul vorbitorilor de limba moldovenească justifică aceasta, activități sau facilități culturale adecvate.

— Ucraina se angajează ca în politica sa **culturală pe plan extern** să acorde un loc corespunzător limbii moldovenești și culturii pe care ea o exprimă.

VIAȚA ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

— În ceea ce privește activitățile economice și sociale, Ucraina se angajează, pentru ansamblul țării:

- ▶ să interzică introducerea în **regulamentele interne ale întreprinderilor și în actele private** a oricăror clauze ce exclud sau limitează folosirea limbii moldovenești, cel puțin între vorbitorii acestei limbi
- ▶ să se opună practicilor ce tind să descurajeze folosirea limbii moldovenești în cadrul activităților economice și sociale.

SCHIMBURI TRANSFRONTALIERE

— Ucraina se angajează:

- ▶ să aplice acordurile bilaterale și multilaterale existente care o angajează față de statele în care limba moldovenească este folosită sau, dacă este necesar, să depună toate eforturile pentru a încheia astfel de acorduri, de natură să favorizeze contactele între vorbitorii de limba moldovenească din statele respective, în domeniile culturii, învățământului, informației, formării profesionale și educației permanente
- ▶ în interesul limbii moldovenești, să faciliteze și/sau să promoveze cooperarea transfrontalieră, mai ales între autoritățile regionale sau locale din zonele în care limba moldovenească este folosită.

Alături de Cartă, beneficiați și de prevederile **Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale** a Consiliului Europei. Prin acest tratat, statul se angajează să promoveze condițiile de natură să permită persoanelor aparținând minorităților naționale să își mențină și să își dezvolte cultura și elementele esențiale ale identității (limba, religia, tradițiile și patrimoniul cultural), precum și să protejeze aceste persoane împotriva asimilării. Convenția-cadru garantează dreptul de a folosi limba minoritară în viața publică și acoperă aspecte cum ar fi accesul la **manuale școlare**, dreptul de a înființa și administra propriile **instituții private de educație și formare**, dreptul de a folosi **prenumele** și de a afișa **denumirile străzilor** în limba minoritară, dreptul de a afișa în limba minoritară **inscripții cu caracter privat**, vizibile pentru public, **participarea efectivă la viața publică** (inclusiv în organizații neguvernamentale) și încheierea de **acorduri privind protecția minorităților** cu alte state.

AȚI ÎNTÂLNIT PROBLEME?

Orice organizație sau asociație constituită în mod legal în Ucraina poate atrage atenția Consiliului Europei în legătură cu probleme referitoare la obligațiile asumate de Ucraina sub egida Cartei. Asemenea declarații pot fi trimise la:

European Charter for Regional
or Minority Languages
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

Ghidurile lingvistice au fost realizate pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra prevederilor aplicabile fiecărei limbi protejate de Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare. Acest ghid nu înlocuiește Carta. Pentru versiunea autentică a tuturor prevederilor acceptate de părți și lista limbilor regionale sau minoritare protejate de acestea, vă rugăm să consultați pagina de internet a Consiliului Europei la <http://conventions.coe.int>. Alte Ghiduri lingvistice vor fi realizate treptat.